

ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ ПРИ УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Ваня Сопотлиева-Иванова

СУ „Трайко Симеонов“, гр. Шумен

INTERACTIVE METHODS FOR STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN THE PRIMARY STAGE OF BASIC EDUCATION

Vanya Sopotlieva-Ivanova

Secondary School „Traiko Simeonov“, Shumen

„Истинското приобщаване се случва тогава, когато всяко дете чувства, че има своя глас, своята стойност и своето място“ Катрин Дж. Лазарус

Abstract: *The present report examines the implementation of interactive methods in the educational process for students with special educational needs (SEN) in the primary education stage. The emphasis is placed on the role of active student participation, the use of diverse educational resources, and the creation of an inclusive learning environment. The effects of applying methods such as learning through play, project-based learning, group work, and visual strategies have been analyzed. The results show that interactive approaches enhance the motivation, self-esteem, and achievements of students with SEN, while also promoting their social integration. The research emphasizes the need for professional development of teachers and the adaptation of the curriculum to meet the individual needs of children.*

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността. В съвременната образователна система все по-голямо значение се отдава на приобщаването на всички ученици, независимо от техните индивидуални особености и образователни потребности. Учениците със специални образователни потребности (СОП) изискват специфичен подход, който да отговаря на техните индивидуални нужди и възможности, особено в началния етап на образование, когато се изграждат основите на познавателното, емоционалното и социалното развитие.

Интерактивните методи на обучение се утвърждават като едни от най-ефективните средства за активиране на познавателната дейност, повишаване на мотивацията за учене и развитие на ключови умения у учениците. Прилагането им в работата с деца със СОП не само създава условия за активно участие в учебния процес, но и улеснява изграждането на социални връзки, самостоятелност и увереност.

Актуалността на настоящата тема произтича от нуждата учителите да познават и използват разнообразие от интерактивни стратегии, които подкрепят индивидуалния напредък на всеки ученик в приобщаваща образователна среда.

Приобщаващото образование гарантира, че всички деца, независимо от техните различия и затруднения, имат достъп до общообразователната програма, адаптирана според техните възможности и нужди и развиване на потенциала на всеки ученик. Обучението в приобщаваща среда спомага за изграждане на уважение и разбиране между децата. Учениците без СОП се научават да приемат различията, а тези със СОП – да се чувстват приети и ценени. Приобщаването на ученици със специални образователни потребности изисква всекидневни усилия, екипна работа с ресурсни учители, психолози, логопеди и не на последно място активно участие на родителите. Децата със СОП, включени в обичайната класна среда, изграждат приятелства, които засилват чувството им за принадлежност, повишават самочувствието им и намаляват риска от изолация.

Учениците със специални образователни потребности, в частност тези с интелектуални затруднения срещат изключително големи трудности. Те се дължат в голяма степен на труднодостъпната, и в повечето случаи, лишена от визуализация информационна страна на учебния материал. Преодоляването на тези трудности е възможно само и евентуално чрез достъпно и интересно изложение на учебния материал, придружено с богато онагледяване — схеми, чертежи, картини, снимки и най-вече различни модели на обекти и процеси, но най-вече компютърни програми, визуализиращи различни процеси, което е свързано с развитите възможности на учениците да извличат информация от схеми, диаграми и графики. (Замфиров, М. 2019)

Оптимизирането на учебния процес на учениците със СОП чрез съответствие, ефективност и ефикасност на учебното съдържание предполага непрекъснато търсене на начини за разнообразяване на образователната среда. Развитието на съвременните информационни и комуникационни технологии предоставят неизчерпаеми възможности в тази насока. (Данов, Д., 2011)

При наличие на адаптирани методи и индивидуална подкрепа, учениците със СОП показват по-добра мотивация, участие в учебния процес и напредък в ученето. Приобщаващото образование насърчава използването на разнообразни педагогически подходи, от които печелят всички ученици, не само тези със СОП.

*„Ако днес учим децата така, както сме учили вчера, ние им отнемеме утрешния ден“
Джон Дюи*

Понякога е трудно да задържиш за по-дълго време вниманието на учениците със специални образователни потребности. Това те провокира да търсиш различни методи и похвати и да бъдеш готов да предложиш нещо ново и интригуващо по дадената тема. Учител съм на първи клас в СУ „Трайко Симеонов“, гр. Шумен. Всички педагогически специалисти, заедно с екип ЕПЛР, работим всеотдайно за приобщаването на деца със СОП. В класа имам 24 ученици, трима от тях са със специални образователни потребности. Именно това ме подтикна постоянно да търся различни начини за ефективно приобщаване и разнообразни интерактивни методи на преподаване.

Тримата ученика се чувстват комфортно в класната стая. Приемат се с тяхните различия, обичани и подкрепени са от всички. Идват с голямо желание на училище. Бързото приобщаване на учениците се подпомогна от провежданата групова работа, като разпределението на ролите е в зависимост от индивидуалните потребности и възможности на учениците. Работата по двойки, включваща ученик със СОП и по-уверен съученик, също дава резултат за бързото приобщаване.

Учениците, проявяват желание и работят с интерес, когато се използват интерактивни методи и подходи. Това ме стимулира да търся и създавам задачи, чрез които да усвояват материала. Всеки ученик има индивидуални потребности, от които се ръководя, като учител. Всички ученици харесват и предпочитат интерактивните методи на преподаване. Чрез тях те по-лесно усвояват учебния материал.

Образователните игри задоволяват фундаменталната потребност на учениците от учене, чрез осигуряване на удоволствие, участие желание, забавление, мотивация, творчество, социално взаимодействие и емоция . Образователните игри носят редица преимущества по отношение на интелектуалното и личностното развитие на детето. Игрите подходи са от изключителна важност за учениците със СОП:

1. Развиват социалните контакти – бързо приобщаване в класа;
2. Повишаване на концентрацията – повишават способността на децата за концентрация, фокусиране и насочване на усилията към постигане на дадена цел;
3. Полезни за увереността – според различни изследвания образователните игри са пряко свързани и с повишаването на самочувствието на децата и тяхната увереност в собствените знания и възможности;
4. Положителна роля при дефицит на вниманието – образователните игри действително помагат на деца, при които се наблюдават дефицит на вниманието или други психични разстройства.

Посредством участието си игрите учениците развиват своето мислене и чувства, преодоляват емоционалните дефицити. Емоционалната интелигентност е способността на детето да разпознава собствените си емоции и чувства, да може да ги назове и изрази по подходящ начин според конкретна ситуация, както и да разпознава емоциите и чувствата на заобикалящите ги хора. Децата със специални образователни потребности имат нужда от нашата помощ, за да изградят вътрешни умения за да се справят със силните емоции. (Голдман, Д., 2010). Игрите, които прилагам за самоконтрол и емоционална интелигентност са:

Игра „Пъзел на емоциите“

Цел: Разпознаване, назоваване и свързване на основни емоции с изражения на лица и ситуации от ежедневието.

Необходими материали:

- Пъзелни карти (може да се ламинират за многократна употреба)
- На всяка карта има:
 - Част с **лице** (изразяващо емоция)
 - Част с **дума** (напр. „радост“, „тъга“, „страх“, „гняв“)
 - Част с **ситуация** (изобразена чрез картинка или кратък текст – напр. „получи подарък“, „загуби игра“, „някой ти каза лоша дума“)

Игра „Емоционално колело“

Цел: Разпознаване и назоваване на основни емоции (радост, тъга, страх, гняв, изненада, отвращение).

Описание:

- Учителят показва колело с лица, изразяващи различни емоции.
- Всяко дете завърта стрелката и трябва да разкаже кога се е чувствало по този начин.

„Карти на чувствата“

Цел: Свързване на емоция със ситуация.

Материали: Карти с емоции и карти със ситуации (напр. „паднах в междучасието“, „получих подарък“, „карах се с приятел“).

Задача:

- Учениците трябва да свържат ситуация с подходяща Игра „Червената светлина – Зелена светлина“ (с емоционални жестове)
- Цел:
- Развитие на самоконтрол, способност за задържане на импулса, концентрация и следване на инструкции.

Материали:

- Кръгчета в червено, жълто и зелено (може да са от хартия или картон)
- Карти с емоции или жестове (напр. „Усмихни се“, „Направи сърдито лице“, „Престори се на тъжен“)
- Пространство в класната стая или на двора

Правила на играта:

- Учителят стои отпред и държи цветни сигнали:
- Зелена светлина: учениците се движат (може да е ходене, танцуване или пляскане).
- Червена светлина: учениците спират веднага и „замръзват“.
- Жълта светлина: учениците трябва да се подготвят за спиране – бавно движение.
- Във втората част учителят показва карта с емоция:
- Учениците трябва да изразят емоцията, но само ако светлината е зелена.
- Ако някой изрази емоцията при червена светлина – губи точка или трябва да „почака“ един ход.
- Вариант: При зелена светлина – движение + показване на емоция, при червена – мълчание и неподвижност.

Емоционални карти:

- Усмихни се
- Направи сърдито лице
- Сложи ръка на сърцето си
- Покажи изненадано лице
- Престори се на уплашен/а

Ползи от играта:

- Учи децата кога е подходящо да действат и кога да изчакат;
- Развива уменията за спазване на правила;
- Помага за осъзнаване и контрол на емоционалните реакции;

Ролеви игри и драматизация:

В уроци по родинознание учениците разиграват ситуации: „Разходка в града“, „На гости“, „В магазина“. Така децата със СОП развиват умения за изразяване, следване на правила и взаимодействие с другите.

Голям интерес за учениците ми със СОП е използването на работни листи с QR код. Чрез сканирането на кода с таблет, учениците виждат нагледно с помощта на различни илюстрации какво трябва да направят. Включвам и аудио инструкция за предстоящата задача, като за целта използвам parakeet – аудио четец на български. Освен за упражнение, може да се използва и за представяне на по – достъпен начин на урок за нови знания. Примери с такива работни листи: български език с тема „Звук и буква Кк“ Включване на гласово взаимодействие – представяне на звук и буква Кк. Визуално

представяне на различни предмети/животни започващи с буквата к. Поставена задача – оцвети картинките, които започват с буквата к, като на листа и картинки, чиито имена не започват с буквата к. Писане на буквата.

За всички ученици в класа интерес представляват интерактивни книжки/презентации, създадени на PowerPoint. За да не губят интерес в тях задължително има движения на различни цветни фигури/обекти и задачи с които да работят на интерактивната дъска. Последната презентация с която работихме беше по български език на тема „Буквосъчетания йо и ъо“. В презентацията по интересен начин са представени правилата за изписване на йо и ъо. С помощта на пчелички, които трябва да кацнат на правилното място. Учениците с голямо удоволствие се включват да работят на интерактивната дъска, като в случая, помагат на Ежко да си вземе правилните ябълки, на които има изписани йо/ъо.

Има изключително много достъпни платформи, които представляват голям интерес за всичките 24 деца. Любимо за всички е виртуалното манипулиране на обекти /онлайн броячи, цветни блокчета, броене чрез цифрови, пъзели/, създаване на текст по картинки на Toy Theater Manipulatives.

Използването на интерактивни методи при работа с ученици със специални образователни потребности в първи клас е не само ефективен, но и необходим подход за създаване на приобщаваща, мотивираща и подкрепяща учебна среда.

Чрез игри, ролеви ситуации, визуални материали и дигитални ресурси учениците със СОП демонстрират по-висока ангажираност, по-добра концентрация и значителен напредък в овладяването на учебното съдържание. Интерактивните дейности способстват за развитието на комуникативни и социални умения, изграждането на самоувереност и емоционално саморегулиране, което е особено важно в ранна училищна възраст.

Наблюденията потвърдиха, че адаптацията на методите към индивидуалните потребности на децата води до положителни резултати както в образователен, така и в емоционален аспект. Активната роля на учителя и сътрудничеството с ресурсни специалисти са ключови за успешното прилагане на тези подходи.

В заключение, може да се потвърди, че интерактивните методи са мощен инструмент в приобщаващото образование и тяхното целенасочено използване трябва да бъде приоритет в работата с ученици със СОП още от първи клас.

Литература

[1] Голдман, Д. (2010). Емоционална интелигентност

[2] Данов, Д., (2011) Педагогика на ефективната комуникация. София.

[3] Замфиров, М. (2019) Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда за ученици със СОП. С., УИ Св. Климент Охридски.

За контакт с автора:

Ваня Сопотлиева-Иванова

e-mail: vanina_85@mail.bg